Komission metsäkatoaloite 17.11.2021

eli ehdotus (COM(2021) 706 final) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tiettyjen metsäkatoon ja metsien tilan heikkenemiseen liittyvien hyödykkeiden ja tuotteiden asettamisesta saataville unionin markkinoilla ja viennistä unionin ulkopuolelle sekä asetuksen (EU) N:o 995/2010 kumoamisesta

24.helmikuuta 2022

Tatu Torniainen ja Hanna Mattila

Maa- ja metsätalousministeriö

Taustaa – maailman metsät, metsäkato ja EU

- Metsät peittävät 30 % maapallon maapinta-alasta ja niissä elää 80 % maapallon lajeista.
- Metsät sitovat ilmakehästä hiilidioksidia ja tarjoavat elinkeinon ja tuloja noin 25 %:lle maailman väestöstä.
- Lähtökohtana on tropiikin ja erityisesti sademetsien häviäminen.
- Metsää hävitettiin vuosina 1990–2020 yhteensä 420 miljoonaa hehtaaria (eli noin 14 milj. ha per vuosi), ja vielä nytkin sitä menetetään vuosittain noin 10 miljoonaa hehtaaria. Maatalousmaan laajentuminen aih. 80-90 % metsäkadosta.
- Metsäkato aiheuttaa 11 % kasvihuonekaasupäästöistä ja kiihdyttää luontokatoa.
- EU:n markkinoille tuodaan useita metsäkatoa aiheuttavia tuotteita, kuten palmuöljyä, lihaa, soijaa, kaakaota, maissia, puuta ja kumia, myös jalostettuina tuotteina tai palveluina.
- EU:n osuus metsäkatoa aiheuttavasta maailman loppukulutuksesta on noin 10%.
- Useimmat metsäkatoa ja metsien tilan heikkenemistä aiheuttavat hyödykkeet kulutetaan paikallisella tai alueellisella tasolla.
- EU-maissa metsäpinta-ala on kasvanut 9% vuosien 1990–2020 välillä. EU-maiden metsien tilan arvioidaan kuitenkin heikentyneen eriasteisesti jopa 95% metsistä (vastaavasti 5% on koskemattomia!)

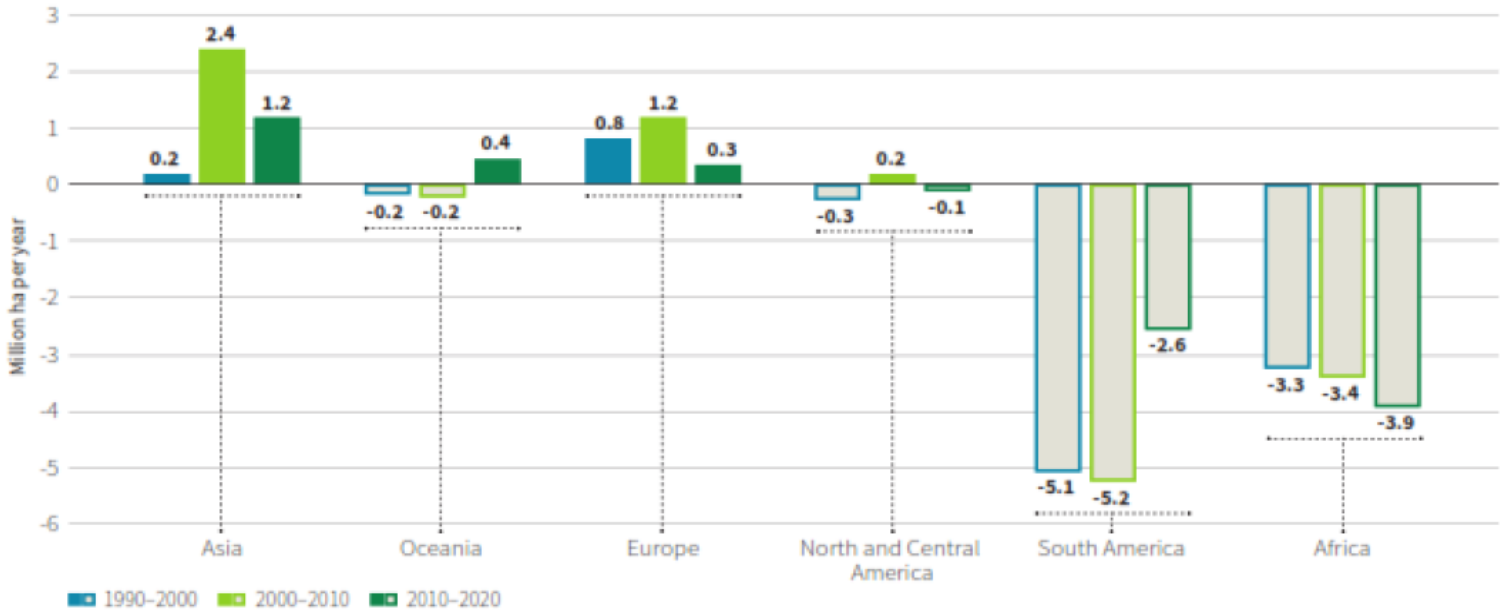
Metsäkato on suurinta Etelä-Amerikassa ja Afrikassa

Figure 1 Forest expansion and deforestation between 1990-2020

Source: FAO, 2020

Figure 2 Global annual net forest area change between 1990-2020 by region

Source: FAO, 2020

Lainsäädäntöehdotuksen tavoitteet ja suhde muihin EU-aloitteisiin

Tavoitteena on

- rajoittaa EU:n kysynnän ja tuotannon aiheuttamaa metsäkatoa ja metsien tilan heikentymistä
- vähentää metsäkatoa tai metsien tilan heikentymistä aiheuttavien tuotteiden kulutusta EU:ssa – sekä lisätä laillisten ja metsäkatovapaiden tuotteiden kysyntää

- Ehdotus on osa European Green Deal –ohjelmaa, jolla edistetään päästövähennyksiä ja luontokadon ehkäisyä tukevia toimia.
- Aloitteella on yhtymäkohtia useisiin muihin EU-aloitteisiin: mm. biodiversiteettistrategia, Pellolta pöytään, metsästrategia, kestävän rahoituksen taksonomiasäädökset, uusiutuvan energian direktiivi (RED)

Kattavuus ja markkinoille pääsy

- Kattavuus (Art 1) eli kuusi säänneltäväksi ehdotettua hyödykettä
  - nautakarja, kaakao, kahvi, palmuöljy, soija ja puu
  - lisäksi joukko tuotteita (Liite 1), jotka joko sisältävät tai joiden ruokinnassa tai valmistuksessa on käytetty em. hyödykkeitä
- Säännöksiä sovelletaan sekä EU:n markkinoille saattamiseen, ml. tuonti kotimarkkinat sekä vientiin EU:sta kolmansiin maihin

- Markkinoillesaattamiskielto (Art 3) koskee hyödykkeitä ja tuotteilta, jotka eivät täytä vaatimuksia
  - metsäkatovapaasta tuotantoketjusta
  - Laillisuudesta, tuotantomaan lainsäädännön mukaisesti
  - asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän toimeenpanosta (due diligence)

Keskeiset määritelmät

- Metsäkato (deforestation): metsän muuntaminen maatalouskäyttöön joko ihmisen aiheuttamana tai muutoin
- Metsien tilan heikkeneminen (forest degradation) tarkoittaa ei-kestäviä korjuuoperaatioita, jotka aiheuttavat pitkäaikaisia negatiivisia ekosysteemivaikutuksia metsien biologiseen tai taloudelliseen tuottavuuteen
- Edelliseen liittyen kestävät korjuuoperaatiot (sustainable harvesting operations), jossa
  - on huomioitu maaperän laatu ja monimuotoisuus negatiivisten vaikutusten vähentämiseksi välttäen kantojen ja juurien korjuuta, luonnonmetsien tilan heikentämistä tai muuttamista plantaasimetsäksi ja korjuuta vaurioherkillä mailla, laajoja avohakkuita
  - ja varmistettu paikallisesti soveltuvat kynnysarvot kuolleelle puulle sekä käytetty korjuumenetelmiä, jotka vähentävät vaikutuksia maaperän laatuun sekä monimuotoisuus- ja kasvupaikkatekijöihin.
- Näistä muodostuu **Metsäkatovapaa tuotantoketju** -määritelmä sisältäen kaksi ehtoa:
  1. Hyödyke tai tuote on tuotettu maaperässä, joka ei ole ollut metsäkadon kohde 31.12.2020 jälkeen
  2. Puu on korjattu aiheuttamatta metsien tilan heikentymistä 31.12.2020 jälkeen

Asianmukainen huolellisuus (due diligence)

- Koostuu useasta eri tekijästä, jotka on kehitetty EU:n puutavara-asetuksen pohjalta. Toimijoilla (operators) on oltava asianmukaisen huolellisuuden järjestelmä (dds)
  - 1) Tiedon keruu, 2) riskin arviointi ja 3) riskinvähentämistoimet dokumentoituna
  - Suuria (ei pk-yritykset) ”kauppaa käyviä” koskisivat samat dds-vaatimukset kuin toimijoita
- Uusia elementtejä ovat mm. rekisterin perustaminen, alkuperätietojen tarkkuusvaatimus (”plot of land”, koordinaatit) ja luovutusvelvollisuus sekä dds yksikertaistettuna ja tehostettuna menettelynä.
- 3-portainen maakohtainen riskinarviointijärjestelmä, jossa komissio arvioisi maiden metsäkato- ja metsien tilan heikkenemisen riskiä – matalan/standardi/korkean riskin maat

Säännösten toimeenpanosta

- Vastuu metsäkatovapaista tuotantoketjuista on toimijoilla (vrt. EUTR)
- Toimeenpano ja viranomaisvalvonta on haasteellista, tarkastusmääriä on ehdotetaan nostettavaksi huomattavasti (5% tai 15% toimijoista ja volyymista) EUTR:n tasosta. Tämä vaatisi merkittäviä lisää valvontaresurssia, jopa 12-13 htv.
- Arviointiprosessi:
  - 2 vuoden kuluttua säännösten voimaanastumisesta arvioidaan tarve laajentaa sääntelyä muihin ekosysteemeihin (kosteikot, turvemaat, savannit, …)
- Vaikuttavuuden varmistaminen edellyttää monenkeskisen yhteistyön lisäämistä ja tukea kumppanimaille kestävän maankäytön edistämiseksi (Forest Partnerships korvaisi FLEGT-sopimukset tulevaisuudessa)

Kuuden tuoteryhmän tuonnin arvot ulkokaupan osalta

Tuoteryhmä	2016	2017	2018	2019	2020	Arvo €, 5v ka.
Nauta	4 753 989	2 657 053	2 685 972	2 563 081	925 679	2 717 155
Kaakao	8 986 337	11 377 212	9 135 166	7 537 094	6 159 133	8 638 988
Kahvi	206 609 361	209 041 743	161 546 829	173 057 655	165 240 451	183 099 208
Palmuöljy	0	659	0	0	4 247	981
Soija	51 988 248	20 675 365	23 755 527	16 701 043	21 614 113	26 946 859
Puutavara ja puutuotteet	485 265 302	516 224 384	648 867 496	599 428 303	599 082 879	569 773 673
Kaikki yhteensä	757 603 237	759 976 416	845 990 990	799 287 176	793 026 502	791 176 864

EUTR mukaisen puutavaran ja puutuotteiden tuonti- ja vientitilastoja vv. 2016-2020 nimikkeittäin:

- Tuonti (ulkokauppa) arvon perusteella <- kokonaisarvo n. 570 milj.€/v
- Vienti (ulkokauppa) arvon perusteella <- kokonaisarvo n. 6,3 mrd.€/v
- Vienti (EU27) arvon perusteella. <- kokonaisarvo n. 5,7 mrd.€/v

Alustavan arvion mukaan Suomelle merkittäviä kysymyksiä

- Puutavara-asetus (995/2010) sisällytetään uuteen instrumenttiin ja laajenee puutavaran ja –tuotteiden laillisuuden tarkastelun lisäksi myös metsien tilan heikkenemisen ja metsäkadon tarkasteluun
- Metsäkatovapaa-tuotantoketju tarkastelu sisältää sekä metsäkadon että metsien tilan heikkenemisen. Jälkimmäisen määritelmä on esitetyssä muodossaan epäselvä eikä se perustu kv. tasolla sovittuun -> vaikutus metsien hoitoon ja käyttöön on epäselvä
- Ehdotuksen tuotevalikoimia kattaa useita Suomen viennin ja talouden kannalta tärkeitä keskeisiä tuoteryhmiä.
- Suomessa peltoja raivataan maataloustuotteiden, ml. nautaeläinten kasvatukseen tarpeisiin. Raivatulta alueelta korjattu puutavara tai alueella kasvatettu nautakarja, sen liha tai nahka, eivät kelpaisi markkinoille.
- Etukäteen on vaikea arvioida miten maakohtainen riskiarvio kohtelisi Suomea (tai muita maita).
- Toimijan tulee voida osoittaa tuotteen alkuperä kiinteistötasolla, koordinaatein ja tarvittaessa luovuttaa tämä tieto eteenpäin. Ehdotus merkitsee toimijoille uusia velvoitteita ja valtaosalle lisäkustannuksia suhteessa nykytilaan.

Poimintoja valtioneuvoston kannasta (U 12/2022 vp)

- Asetuksen toteutettavuus sekä hallinnollisen taakan ja toimijoille aiheutuvien lisäkustannusten minimointi (ehdotusten oikeasuhtaisuus)
- Pyritään edistämään sitä, että pienialaiset peltolohkojen oikaisut olisivat mahdollisia myös tulevaisuudessa
- Huoli lainsäädännön taannehtivuudesta, ts. tarkastelua tulisi siirtää myöhemmäksi ehdotetusta 31.12.2020 päivämäärästä, eli aikaisintaan v. 2022 alusta
- Tunnistettu maita koskevaan riskinarviointijärjestelmään liittyvät kysymykset, liittyen mm. WTO-sääntöihin
- Tuotteiden/hyödykkeiden alkuperän todentamisen tarkkuuteen (alkuperäkoordinaatit) ja tiedonluovutukseen liittyvät mahdolliset ongelmat
- Metsien tilan määritelmästä tule muodostaa mahdollisimman selkeä ja toimeenpanokelpoinen ottaen huomioon monenvälisen kansainvälisen yhteistyön ja ilman, että sillä yksityiskohtaisesti puututaan kansallisen toimivallan piiriin kuuluviin metsätalouden menetelmiin

Valmisteluprosessista

- Käsittely neuvostossa: pj Ranska on ilmoittanut, että metsäkatolainsäädäntöä valmistelemaan asetetaan oma ad hoc –työryhmä, johtavana neuvostona on ympäristö, maatalous associate
  - *kokoukset 24.1., 2.2. ja 4.2.*
- Kotimaassa MMM (LVO & RO) vastaa ja koordinoi valmistelua yhdessä keskeisten ministeriöiden kanssa
- Esittely metsä-, maatalous- ja ympäristöjaoston yhteiskokouksessa ke 8.12. Kirjalliset lausuntokierrokset 20.-24.1.
- Sidosryhmätilaisuus pe 10.12.2021 klo 9-11
- EU: maatalousneuvosto 13.12. ja ympäristöneuvosto 20.12.
- EU ministerivaliokunnan käsittely 4.2.
- Eduskunnan informointi (U-kirje U 12/2022 vp) 10.2.2022
- Maatalousneuvosto 21.2. *ja Ympäristöneuvosto 17.3.2022*
- *PJ-maan tavoitteena on, että neuvoston yleisnäkemys on valmis kesäkuussa*

Kiitos!

tatu.torniainen@gov.fi

hanna.mattila@gov.fi